

Sygn. akt I Ca 415/16

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2016 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Iwona Podwójniak

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 19 października 2016 roku w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z wniosku S. P.

z udziałem M. P.

o podział majątku wspólnego

o na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 24 maja 2016 roku, sygnatura akt I I Ns 593/14

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w punktach II, IV i V w ten sposób, że:

a) w punkcie II ustalić wartość nakładu z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestniczki na kwotę 19342,50 (dziewiętnaście tysięcy trzysta czterdzieści dwa 50/100) złotych w miejsce 1233,88 złotych;

b) punktowi IV nadać brzmienie: „oddalić żądanie o ustalenie nierównych udziałów”;

c) w punkcie V podwyższyć kwotę dopłaty należnej S. P. z 5028,12 złotych do 7346,25 (siedem tysięcy trzysta czterdzieści sześć 25/100) złotych rozkładając jej płatność na trzy raty w ten sposób, że płatność dwóch pierwszych rat pozostawić bez zmian co do wysokości i terminu płatności, a termin płatności trzeciej raty w wysokości 2318,13 (dwa tysiące trzysta osiemnaście 13/100) złotych ustalić w ciągu czterech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie;

1. oddalić apelację w pozostałej części;

2. przyznać adwokat M. B. kwotę 369 (trzysta sześćdziesiąt dziewięć) złotych brutto tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, którą nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądowi Rejonowego w Łasku.

Sygn. akt I Ca 415/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 maja 2016 roku Sąd Rejonowy w Łasku w sprawie z wniosku S. P. z udziałem M. P. o podział majątku wspólnego ustalił skład majątku wspólnego zainteresowanych (pkt I lit. a - n), stwierdził, że z majątku wspólnego byłych małżonków dokonano nakładów na remont mieszkania stanowiącego majątek odrębny uczestniczki o wartości łącznej 1.233,88 zł (pkt II), a także dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków w ten sposób, że ruchomości opisane w punkcie I lit. b), d), h), i), m) przyznał na wyłączną własność wnioskodawcy, a ruchomości opisane w punkcie I lit. a), c), e), f), g), j), k), l), n) przyznał na wyłączną własność uczestniczki (pkt III).

Sąd ponadto ustalił nierówne udziały stron w majątku wspólnym i udział S. P. określił na 40 %, a M. P. na 60 % (pkt IV), zasądził od M. P. na rzecz S. P. tytułem spłaty udziału z majątku wspólnego kwotę 5.028,12 zł, płatną w dwóch równych ratach po 2.514,06 zł każda, z ustawowymi odsetkami

w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat, przy czym I rata płatna w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia, a II rata płatna w ciągu 2 miesięcy od uprawomocnienia się niniejszego postanowienia (pkt V). Sąd nakazał również, aby M. P. wydała S. P. opisaną w pkt. I niniejszego postanowienia w pkt m) ruchomość (pkt VI).

Sąd orzekł również o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy S. P. z urzędu (pkt VII), a także o kosztach postępowania (pkt VIII, IX).

Orzeczenie to zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia i wnioski:

M. P. i S. P. zawarli związek małżeński w dniu 25 kwietnia 1987 r. Związek ten został rozwiązany przez rozwód bez orzekania o winie przez Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny w sprawie sygn. akt I 1 C 957/13 wyrokiem z dnia 31 marca 2014 r. Wyrok ten uprawomocnił się dnia 22 kwietnia 2014 r.

Matka uczestniczki T. S. w dniu 22 października 1986 r. w drodze umowy sprzedaży sporządzonej przed notariuszem W. O. w Państwowym Biurze Notarialnym w Ł. za nr Rep. A 1491/86 nabyła własność zabudowanej działki nr (...) o pow. 40 arów, położonej w K., gmina S.. W posadowionym na przedmiotowej nieruchomości domu małżonkowie P. zamieszkali po ślubie, zajmując jego połowę. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 4 września 2014 r. wydanego w sprawie o sygn. akt I Ns 302/14 uczestniczka M. P. nabyła wprost z mocy ustawy spadek po w/wym. w 1/4 części.

W trakcie trwania małżeństwa w zajmowanej przez siebie części domu, tj. w dwóch pomieszczeniach oraz częściowo we wspólnym korytarzu S. P. i M. P. przeprowadzili remont. Założyli m.in. panele w pokoju, płytki w łazience oraz centralne ogrzewanie. Większość prac remontowych wykonał sam wnioskodawca. Wartość przedmiotowych nakładów według stanu na dzień ustania wspólności ustawowej małżeńskiej i według cen aktualnych wynosi 19.342,50 zł, w tym kwota 1.233,88 zł to koszt usługi remontowo – wykończeniowej.

W trakcie trwania małżeństwa zainteresowani nabyli ze swoich dochodów ruchomości o łącznej wartości 24.195,31 zł.

W dniu 2 grudnia 2013 r. S. P. oraz M. P. zawarli pisemną umowę mocą której wnioskodawca miał m.in. otrzymać od uczestniczki tytułem spłaty kwotę 3.000 zł. Ostatecznie w dacie podpisania przedmiotowej umowy wnioskodawca otrzymał od uczestniczki z tego tytułu kwotę 2.500 zł. Kwota ta została wypłacona wnioskodawcy w całości gotówką.

W okresie od 1994 r. do 2006 r. wnioskodawca z racji nadużywania alkoholu pracował dorywczo, z reguły na budowie. Cały ciężar utrzymania domu i rodziny w tym okresie spoczywał na uczestniczkę, która pracowała jako szwaczka. Z tego tytułu uczestniczka w 2005 r. uzyskiwała np. dochód netto w wysokości 617 zł miesięcznie, zaś w 2008 r. - 550 zł. Wnioskodawcałożył na utrzymanie rodziny i majątek wspólny zainteresowanych w okresie od 2006 r. do 2012 r. Uzyskiwane w tym okresie przez zainteresowanych dochody były porównywalne. W czasie tzw. ciągów alkoholowych wnioskodawca część zarobionych przez siebie pieniędzy przeznaczał na alkohol, zdarzało mu się być wyrzucanym z pracy z powodu picia.

Wnioskodawca S. P. ma 49 lat. Od dnia 25 listopada 2013 r. jest zarejestrowany w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ł. jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku. Z tytułu prac dorywczych uzyskuje dochód w wysokości około 800 zł miesięcznie. Nie ma nikogo na swoim utrzymaniu, nie posiada żadnego majątku ani oszczędności.

Sąd omówił przepisy regulujące podział majątku wspólnego byłych małżonków, a zwłaszcza art. 31, art. 46 k.r.o., art. 680 do 689 k.p.c.

Sąd omówił również podstawę prawną żądania zwrotu wydatków i nakładów poczynionych z majątku wspólnego na majątek osobisty jednego z małżonków i poczynionych z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek wspólny - art. 45 § 2 k.r.o.

Następnie Sąd podniósł, że w przedmiotowej sprawie ustrój wspólności majątkowej między małżonkami powstał w dniu 25 kwietnia 1987 roku, kiedy to strony zawarły związek małżeński, a ustał z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądu rozwiązującego małżeństwo stron przez rozwód tj. 22 kwietnia 2014 roku.

Zgodnie z ogólnie przyjętą zasadą Sąd ustalił skład i stan majątku wspólnego na dzień, w którym wspólność ustała, zaś według cen obowiązujących w chwili orzekania.

Sąd podniósł, że w niniejszej sprawie poza jednym składnikiem w postaci 150 sztuk brzezin o wartości 1.354,69 zł skład majątku wspólnego, sposób podziału oraz poczynione przez wnioskodawcę w trakcie trwania małżeństwa nakłady z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestniczki, ich wartość nie były kwestią sporną. Natomiast do rozstrzygnięcia pozostała kwestia udziałów byłych małżonków w majątku wspólnym.

Kolejno Sąd omówił przepisy normujące kwestię nierównych udziałów w majątku wspólnym, tj. art. 43 § 1 i 2 k.r.o.

Sąd doszedł do przekonania, iż małżeństwo M. P. i S. P. nie funkcjonowało w sposób prawidłowy. Uczestnik wobec rodziny nie wypełniał wszystkich obowiązków w sposób należyty. Nakład osobistej pracy we wspólnym gospodarstwie domowym ze strony uczestnika był niewspółmiernie mniejszy niż wnioskodawczyni. Ponadto uczestnik nie przyczyniał się w sposób należyty do zaspokajania potrzeb rodziny rezygnując z możliwości uzyskania większych dochodów oraz przeznaczając środki finansowe na swoje cele (zakup alkoholu).

Z uwagi na powyższe Sąd przyjął, iż udział wnioskodawcy S. P. w majątku wspólnym wynosi 40 %, a uczestniczki M. P. 60 %.

Wnioskodawca otrzymał składniki majątku wspólnego o wartości 2.150 zł, a więc mniej niż jego udział w tym majątku wynoszący 9.678,12 zł. Stąd też Sąd doszedł do wniosku, że uczestniczka powinna zapłacić wnioskodawcy kwotę 5.028,12 zł tytułem spłaty. Przedmiotowa kwota uwzględnia przy tym kwotę 2.500 zł, którą M. P. zapłaciła wnioskodawcy w dniu 2 grudnia 2013 r. tytułem spłaty.

O rozłożeniu na raty orzeczono na podstawie art. 212 § 3 k.c. W ocenie Sądu termin 1 i 2 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia, w dwóch równych ratach po 2.514,06 zł każda, pozwoli uczestniczce na zgromadzenie brakującej kwoty. Sąd podkreślił, że wysokość ustalonych przez Sąd Rejonowy rat nie odbiega w sposób znaczący od kwoty, którą w toku postępowania sądowego M. P. zadeklarowała uiścić na rzecz wnioskodawcy tytułem spłaty (nieco ponad 2.000 zł).

Ponieważ przyznany wnioskodawcy składnik majątku wspólnego w postaci laptopa znajduje się w posiadaniu uczestniczki - Sąd zobowiązał M. P. do wydania wnioskodawcy przedmiotowej ruchomości.

W przedmiocie kosztów postępowania orzeczono zgodnie z art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

O wynagrodzeniu pełnomocnika z urzędu orzeczono na zasadzie § 7 ust. 1 pkt 10 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł **wnioskodawca**, zaskarżając je w części: dotyczącej wysokości nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestniczki (pkt II), dotyczącej ustalenia nierównych udziałów stron w majątku wspólnym (pkt IV) oraz dotyczącej wysokości należnej mu dopłaty (pkt V).

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie:

- art. 43 k.r.o. wobec nieprawidłowej oceny stopnia, w jakim każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego;

- art. 45 k.r.o. wobec nieprawidłowej oceny wysokości nakładów z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestniczki postępowania z pominięciem remontu jaki małżonkowie przeprowadzili z części domu przez nich zajmowanej oraz nakładu w postaci 150 sztuk brzezin;

- art. 233 § 1 k.p.c. wskutek braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i powzięcia błędnych ustaleń faktycznych poprzez wadliwą i dowolną ocenę udziałów stron w majątku wspólnym oraz nakładu z majątku wspólnego stron na majątek odrębny uczestniczki w postaci 150 sztuk brzezin, która to ocena została dokonana tylko w oparciu o zeznania świadków zgłoszonych przez uczestniczkę postępowania, co doprowadziło Sąd do sprzecznego z logiką i zasadami doświadczenia życiowego wniosku, że wnioskodawca przyczynił się w mniejszym stopniu niż uczestniczka do powstania majątku, a brzeziny nie stanowią nakładu z majątku wspólnego na majątek odrębny uczestniczki.

W konkluzji wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez ustalenie, że wartość nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestniczki w postaci remontu wynosi 19.342,50 zł oraz w postaci 150 sztuk brzezin o wartości 1354,69 zł, o ustalenie równych udziałów stron w majątku wspólnym oraz o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy od uczestniczki postępowania dopłaty w łącznej wysokości 8125 zł w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia z odsetkami ustawowymi w razie uchybienia terminowi płatności.

W odpowiedzi na apelację uczestniczka postępowania wniosła o jej oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył , co następuje :

Apelacja co do zasady zasługuje na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie zarzuty należy uznać za trafne.

Zasadniczo Sąd Okręgowy podziela wszystkie ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i przyjmuje je za własne. Sąd a quo prawidłowo ustalił składniki majątku wspólnego oraz ich wartości.

Należy jednak zgodzić się z apelującym, że Sąd pierwszej instancji ustalając, że oboje małżonkowie w różnym stopniu przyczynili się do powstania majątku wspólnego, dokonał tego z przekroczeniem zasady swobodnej oceny dowodów i wbrew zebranemu w sprawie materiałowi dowodowemu, co spowodowało naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. Z ustaleń Sądu wynika bowiem, że uczestniczka nabyła na kredyt pralkę i kino domowe i sama ten kredyt ze swojego wynagrodzenia spłaciła. Uszło jednak uwadze Sądu, że składniki te nabyła w 2006 roku, kiedy to wnioskodawca po wszyciu esperalu zaprzestał nadużywania alkoholu i przez okres od 2006 roku do 2012 roku pozostawał w trzeźwości. W tym czasie, przede wszystkim w 2009 r. zostały nabyte prawie wszystkie składniki majątku wspólnego, a także wykonano remont w domu uczestniczki, który stanowi najbardziej istotny element majątku wspólnego (dowód: opinia biegłego – k. 102). Sąd za istotną okoliczność przyjął nadużywanie przez wnioskodawcę alkoholu w latach 1994 – 2006 i brak stałej partycytacji w finansowaniu potrzeb rodziny, ale nie odniósł tego faktu do daty powstania majątku wspólnego.

Nie ma natomiast racji apelujący, że Sąd Rejonowy dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędne ustalenie, że 150 sztuk brzezin nie stanowi nakładu z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestniczki postępowania. Stan faktyczny w tym zakresie został ustalony przez Sąd Rejonowy prawidłowo, zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, która wymaga, aby Sąd ocenił materiał dowodowy w sposób logiczny, spójny i zgodny z zasadami doświadczenia życiowego. Pogląd, że doszło do naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. byłby tylko wtedy uzasadniony, gdyby skarżący wykazał uchybienie podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2005 r. sygn.. akt III CK 314.05 Lex 172176). Nie jest natomiast wystarczające przekonanie

o innej niż przyjął to Sąd Rejonowy wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i o ich odmiennej ocenie, niż ocena Sądu (por. wyrok Sądu apelacyjnego w Poznaniu z 27 kwietnia 2006 r. sygn.. akt I ACa 1303/05 Lex 214251). Tymczasem skarżący w swej apelacji ograniczył się wyłącznie do zarzutu, że ocena Sądu została dokonana tylko w oparciu o zeznania świadków uczestniczki, nie uzasadniając jakim regułom dowodzenia Sąd uchybił. Sąd Rejonowy czyniąc ustalenie, że brzeziny to w istocie samosiejki, wskazał na jakich dowodach się oparł i dlaczego. Uzasadnił także przekonująco z jakich powodów odmówił wiarygodności zeznaniom wnioskodawcy i jego brata G. P.. W szczególności wskazał, że świadek zaprzeczał w swych zeznaniach faktom nadużywania przez brata alkoholu, co było niewątpliwe i nie potrafił podać, gdzie sadzonki brzezin zostały zakupione i ile kosztowały. Nadto zeznania świadków są także zgodne z doświadczeniem życiowym. Powszechnie wiadomo, że brzozy często zarastają wolne powierzchnie, a z drugiej strony bardzo rzadko rolnicy sadzą drzewa liściaste, tym bardziej brzozy. Skarżący poza przedstawieniem własnego poglądu nie zakwestionował skutecznie ustaleń Sądu w tym zakresie.

Słuszne są także zarzuty naruszenia prawa materialnego podniesionego w apelacji.

Odnośnie błędnej wykładni art. 43 § 2 k.r.o. należy na wstępie zwrócić uwagę, że przepis ten określa dwie przesłanki ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, które muszą wystąpić łącznie i które pozostają do siebie w takim wzajemnym stosunku, że żadne "ważne powody" nie stanowią podstawy takiego orzeczenia, jeżeli stopień przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego jest równy, a jednocześnie - nawet różny stopień przyczynienia się małżonków do powstania tego majątku nie stanowi podstawy ustalenia nierównych udziałów, jeżeli nie przemawiają za tym "ważne powody" (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2013 r. IV CSK 553/12 LEX nr 1353257).

Zarówno w judykaturze jak i w piśmiennictwie przyjmuje się, że kryterium "ważnych powodów" ma nie tylko aspekt majątkowy, ale również etyczny, co wyraża się w postulatcie dokonywania ich oceny przy uwzględnieniu (w świetle) zasad współżycia społecznego. Te stwierdzenia należy jednak uzupełnić następującymi uwagami. Po pierwsze, w zależności od okoliczności sprawy względy natury etycznej mogą przemawiać przeciwko ustaleniu nierównych udziałów, ale mogą też stać na przeszkodzie pozostawieniu równych udziałów. Po wtóre, w niniejszej sprawie bezprzedmiotowy jest, często eksponowany w orzecznictwie oraz w piśmiennictwie, a także powołany przez Sąd Okręgowy, argument, że przez "ważne powody" należy rozumieć okoliczności, które w świetle zasad współżycia społecznego sprzeciwiają się przyznaniu jednemu z małżonków korzyści z tej części majątku wspólnego, do powstania której ten małżonek nie przyczynił się. Po trzecie, ocena dokonywana pod kątem spełnienia przesłanek określonych w art. 43 § 2 k.r.o. nie może być schematyczna, lecz - przy uwzględnieniu wskazanych założeń - powinna mieć charakter zindywidualizowany i opierać się na analizie konkretnych okoliczności danej sprawy.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, należy w całości zgodzić się z apelującym, że brak było ustawowych przesłanek dla przyjęcia nierównych udziałów w majątku wspólnym. Poza niewątpliwym nadużywaniem przez wnioskodawcę alkoholu, co ewentualnie mogłoby przemawiać za istnieniem „ważnych powodów”, ale

w powiązaniu z brakiem przyczyniania się do powstania majątku wspólnego.

Sąd Rejonowy ograniczył rozumienie pojęcia "przyczynienia się" małżonka do powstania wspólnego majątku do sytuacji, w których byłoby ono wynikiem podjęcia "szczególnych starań" dla dobra rodziny. Przesłanka "przyczynienia się" dotyczy stanu rzeczy, a nie kwalifikacji zachowań małżonka. Jak to już podniesiono wyżej prawie cały majątek

podlegający podziałowi powstał w czasie, kiedy wnioskodawca pozostawał w trzeźwości, błędna była zatem wykładnia Sądu Rejonowego zarówno co do nierównego przyczyniania się do powstania majątku wspólnego, jak i ważnych powodów. Zatem udział byłych małżonków w powstaniu majątku wspólnego winien być równy.

Trafny był także zarzut naruszenia art. 45 § 1 k.r.o. poprzez błędne przyjęcie, że nakładem z majątku wspólnego na osobisty uczestniczki jest tylko praca wnioskodawcy, a nie poczynione przez niego remonty. Wprawdzie Sąd Rejonowy ustalenia czyni prawidłowe, trafnie ustalając wartość remontu na kwotę 19.342,50 zł, ale nie znajduje to odzwierciedlenia w treści postanowienia.

Ostatecznie wartość całego majątku wspólnego polegająca podziałowi wynosi 23.992,50 zł, a udział każdego z małżonków po 11.996,25 zł. Wnioskodawca otrzymał ruchomości o wartości 2.150 zł oraz dopłatę jeszcze przed wszczęciem postępowania w kwocie 2.500 zł. Do zapłaty pozostaje zatem 7.346,25 zł. Płatność tej kwoty została rozłożona na trzy raty, dwie po 2.514,06 zł w terminach ustalonych przez Sąd Rejonowy oraz trzecia w kwocie 2.318,13 zł płatna w ciągu czterech miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia. Wprawdzie apelujący żądał, aby płatność była jednorazowa, w terminie 1 miesiąca od uprawomocnienia się postanowienia, ale nie przedstawił żadnych zarzutów w tym zakresie orzeczeniu Sądu pierwszej instancji. Brak jest natomiast naruszenia prawa materialnego art. 212 § 1 k.c., które należałoby wziąć pod uwagę z urzędu.

Uwzględniając sytuację majątkową uczestniczki, która utrzymuje się tylko z pracy o niskich dochodach, Sąd Okręgowy uznał, że uzasadnione jest także rozłożenie na kolejną ratę płatności kwoty, o którą została podwyższona dopłata na rzecz apelującego.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 386 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a dalej idącą apelację oddalono na podstawie art. 385 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej orzeczono na podstawie §§ 4, 8, 11 pkt 6 i 16 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku

w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801), przyjmując jako podstawę ustalenia wynagrodzenia wartość przedmiotu zaskarżenia.